

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adŭyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŭty wydawania pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

Беларускай Маці слава!

Травень месяц гэта сымбаль жыцця. У гэты месяц прырода пасля зімовай сьпячкі аканчальна набірае жыццёвых сіл, красы і творчага разгону.

Сымблем жыцця людскога, ягонага творства і красы маральнай зьяўляецца прадусім Маці. Вось-жа дзеля гэтага ў месяцы траўні многія сучасныя цывілізаваныя народы пасвячаюць дзень, як сьвята ў чэсьць Маці.

Думка пасвячаць адзін з траўневых дзён у чэсьць Маці паўстала ў Аўстраліі, а пасля ў 1912 г. была прынятай у Англіі. У 1913 г. сьвята Маці ўвялі Злуч. Станы Амэрыкі, у канцы вайны ў 1918 г. увяла яго Францыя, калі ўбачыла заслугі французскай Маці, складаючай на аўтар бацькаўшчыны сыноў сваіх. Крыху пазьней гэтае-ж матчынае сьвята было ўведзена ў Нарвэгіі, Швэцыі і ў іншых надбалтыцкіх дзяржавах.

Беларускі народ сьвята Маці, адумыслу ўстаноўленага і ўрачыста сьвяткаванага дагэтуль, нажалі ня мае. Затое сьвята гэта ў нашым народзе, хоць спосабамі іх, скромным і прыватным, але фактычна існуе, бо жыве і праўляецца ў нашым народзе глыбокая да Маці любоў і чэсьць.

Праўда, вайна і расейская рэвалюцыя на чэсьці Маці пакінула глыбокія раны, а камуністычная ўлада ў Усходняй Беларусі робіць усё, каб гэныя раны паглыбіць, нішчыць сямью, як галоўны асяродак матчынага дзеяньня і чэсьці, — то ўсёжыты чэсьць і слава Маці ў народзе беларускім далей жыве і красуе.

Беларускі народ і сьняняе на чэсьць Маці спрадзякоў уложаныя сабой песні, а беларускія паэты ў сваім прыгожым творстве так-жа вызначаюць беларускай Маці палком пачэснае месца.

У зборніках беларускага народнага творства глыбокую пашану, чэсьць і любоў да Маці спатыкаем пры розных пунктах яе жыццёвай падарожы, але асабліва чула і сардэчна сваю любоў да Маці выяўляе дачка-сірата над матчынай дамавінай, у простых, але бяздонна глыбокіх словах, выражаючы несмяротны, дыханьнем Бога авееныя, вартасці беларускай Маці.

Не асталіся ад народнага творства ў справе выяўленьня чэсьці і любові Маці так-жа і беларускія сучасныя паэты

і пісьменьнікі. Тып беларускай Маці, з усімі яе вялікімі вартасцямі, спатыкаем у Фр. Багушэвіча (Смык), у Якуба Коласа (Водгульле, Новая Зямля, Сымон Музыка), у Вінцука Адважнага (Беларускія Цымбалы, Хлапец) і ў інш.

За што прад Маткай скланяе сваю голаў народ беларускі?

Прадусім за яе бяздонную, вечна жывую й поўную пасвяты любоў да дзяцей сваіх. Сярод нязменных, сталых, заўсёды вартасных спраў на сьвеце пачэснае месца займае матчына любоў. Сярод гэтых нязменных вечна вартасных спраў ў беларускім народзе, як ідэал справядлівасці, вольнасьці і інш., матчына любоў так-жа зыхаціць сваёй красой, маральнай сілай і дастойнасьцяй.

Слава й чэсьць належыцца беларускай Маці так-жа за тое, што яна для нас сымбаль жыцця й працы. Між шмат чым іншым прыпамінае і паясьняе нам гэта хоць-бы такі абразок: жніво; несцярпная сьпека; на ніве з сяром у руках, пахіленая, зрэдка толькі выпраставаная, адраніцы да вечара жнучая, жняя-матка; вобак яе малыя дзеці, а ў «паходнай» калысцы самае найменшае, грудное.

Урэшце мімавольна скланяецца чало наша прад Маткай, як прад вогнішчам беларускага жыцця нацыянальнага. Не забываймо, што ў гісторыі нашага народу ведамыя часіны, калі народ гэты пакідалі ўсе і яго выракаліся, а вернай яму заўсёды аставалася Маці. Яна заўсёды перахоўвала беларускую мову, песню, традыцыі і верна гэта ўсё перадавала сваім дзецям, перадавала з аднаго пакаленьня на другое.

Словам, беларуская Матка — гэта асяродак лепшага, шчаслівейшага і вышэйшага жыцця нашага як у мінуўшчыне, так цяпер, гэтак і ў будучыне. Дык беларускай Маці слава!...

Dyplomatyčnaja razjezdka Lawala praz Waršawu ў Maskwu

Paśla zaklučeńnia dahaworu Francyji z Sawietami ab uzajemnaj dapratozle ў wypadku wajny, francuski ministr zahranichnych sprau Lawal razjechaў u Maskwu da balšawikoў u hości. Pa darozle ў Maskwu, zajaždžaў u Waršawu i haściў tak-ža ў Polšчы.

Meta hetych dyplomatyčnych haścinaў — stwareńnie na uschodzie Eўropu sajuzu, jaki-b zabiešplačaў zupakoj zapyniŭšy imknieńi Nlamlieččynu na ŭschod.

Pamior Jazep Piłsudski U niadzielu 12.V. siol. a hadzinie 8 i 45 min. uwiečary pamior u Waršawie I Maršał Polšчы Jazep Piłsudski

Prad śmierciaj Jazep Piłsudski byў u spowiedzi i pryniaў sakramant św. alejapamazańnia ad ks. Ul. Kornilowiča.

Jazep Piłsudski radziŭsia ў listapadzie 1867 h. u dware Zoławie, Śwlancianskaha paw. Radnia Piłsudskaha — heta starašlachocki rod, z daŭnych asieleny ў Wilenščynie.

Adozwa Prezidenta

Paśla śmierci Jazepa Piłsudskaha, Prezident Polšчы zaraz-ža wydaў adozwu da narodu, u jakoj padajućy załobnuju wiestku ab śmierci I maršała Polšчы, Jazepa Piłsudskaha, zaklikae narod da zrazumieńnia i adkaznaści pierad ducham niabožčyka i pierad budućym pakaleńniem.

Pachowiny

Urad abwieściў u ŭsiej dziaŭstwie załobu aź da kanca chaŭturnaj ceremonii.

Chaŭturnaja ceremonija: Wynas ciela z Belwederu ў katedru św. Jana 15.V. U kaściele, praz dźwie nočy i dzień, niabožčyk na katafalku adwidwajuć ludzi; 17.V. paśla załobnaha

nabaženstwa i paśla wajskowej ceremonii, truna z niabožčykam, čyhunka cichim chodam, zawieziena ў Krakū; u Krakawie pachowiny 18.V.

Pawodle woli Jazepa Piłsudskaha, serca jaho maje być pachawana ў Wilni, a mazhi addany na dośledy lecarskaj nawuki.

Prykładnaja dziejnaść J. Piłsudskaha

Jazep Piłsudski budućy jašče maladym — himnazistam i studentam — uzaŭsia za pracu dzieła adradžeńnia Polšчы. Zapadozrany palityčna, u 1887 h. sasłany rasiejskim carskim uradam ў Sibir na 5 hadoў. U 1899 h. uznou aryštawany i wywiezieny ў Pieciarburh, adkul z turmy ŭciok i paslaliŭšysia ў Krakawie dalej wioŭ tajkom adradžeńskuju pracu.

Dla adradžeńnia Polšчы Jazep Piłsudski i ў našym Kraju — u Lipniškach, Lidzkaha paw. — mieŭ tajnuju drukarniu i sam drukawaŭ nielehalnuju hazetu i adozwy da narodu. U 1904—1905 h. Jazep Piłsudski

abnieŭ kamandu terorystyčnaj akcyi ў Konhresoŭcy. Paśla niaŭdaŭ rasiejskaj rewalcyi ў 1905 h. Jazep Piłsudski ŭziaŭsia arhanizawać „Stralcoŭ“, a padčas Wialikaj Wajny ŭziaŭsia za arhanizacyju polskaha wojska.

U adrodžanaj Polšчы zajmaŭ wysokija i adkaznyja dziaŭstawnija stawniŭšy; byŭ twarcom ŭladu, jaki isnuje ad 1926 h., a tak-ža duchowym twarcom nowaj sučasnaj konstytucyi.

Słowam, achwiarnaja i śmieŭlaja dziejnaść Jazepa Piłsudskaha moža służyć wialikim prykładam dla adradžeńskaj dziejnaści koźnaha paniewolena narodu.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні

Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні зьяўляецца арганізацыяй агульна-народна-беларускай, рэпрэзэнтыве Беларускай Народ, бароніць ягоных правоў і разьвівае агульна-народную беларускую незалежнасьцю ідэалёгію. Складаецца Камітэт з прадстаўнікоў розных беларускіх палітычных, культурных і эканамічных арганізацыяў і інстытуцыяў. Згодна з рэгулямінам, кожны год адбываецца абнова Камітэту, у тым сэнсе, што арганізацыі, якія ўваходзяць у К-т, дэлегуюць сваіх новых прадстаўнікоў, або пацвярджаюць паўнамоцтвы старым. Сёлета абнова гэта адбылася ў пачатку м-ца траўня. Пасля абновы, 12-га траўня адбыўся Агульны Звычайны Гадавы Сход БНК у наступным парадку.

I. Адчыненне сходу.

Адчыніў Сход старшыня Я. Пазыняк. Пры гэтым сьцьвердзіў, што на залі прысутных 27 дэлегатаў ад 14 арганізацыяў і інстытуцыяў, у тым ліку і ад новапрынятых гэтым сходам у лік сяброў Камітэту — Бел. Кооп. Т-ва „Пчала“, рэд. часаніцы „Бел. Борць“ і рэд. „Пралескі.“ Па выбарах на старшыню Сходу грам. В. Войтэнкі, а на сэкратара

грам. Я. Найдзюка, быў прыняты наступны парадок дня:

- 1) Справаздача Прэзыдыюму К-ту з дзейнасьці за 1934-5 г.,
- 2) Выбары выканаўчых арганізацый К-ту на 1935-36 г.,
- 3) Бягучыя справы.

II. Справаздача з дзейнасьці за 1934—35 г.

Справаздачу з дзейнасьці Прэзыдыюму К-ту за 1934-35 год прачытаў сэкратар К-ту грам. Ул. Казлоўскі. Складалася яна з наступных трох частак:

- 1) дзейнасьць ідэалёгічна-палітычная, 2) арганізацыйная і 3) агульная сума працы.

Адносна палітычна-ідэалёгічнай дзейнасьці сёлета Нацыянальны Камітэт ішоў па лініі, якая была намечаная ад самага існаваньня Камітэту, гэта значыць па лініі акту 25 сакавіка 1918 году. Дзеля гэтага Камітэт ськіроўваў усе натугі ў бок узгадаваньня Беларускага народу, вядучы яго да хутэйшага зьдзейсьненьня Ягонай незалежнасьці.

Маючы гэта на ўвазе Камітэт: 1) сачыў і падсумоўваў крыўды, што дзеюцца беларусам, выяўляў гэтыя крыўды ўсяму Беларускаму

народу з мэтай зьвярненьня на іх увагі і абвешчаў іх культурнаму сьвету; перад крыўдзіцелямі — пратаставаў. 2) Нааучаў Беларуска народ, як ён мусіць змагацца за свае правы, прыпамінаў яму абавязак трымацца горда і незапужана змагацца за сваё. 3) Падтрымоўваў гонар Беларускага народу і ягоную нацыянальную амбіцыю, г. зн. нічога ні ўкога не прасіў, не кланяўся, а толькі дамагаўся, будучы пэўным слухнасьці сваіх прыродных дамаганьняў; заклікаў да такога самага паступленьня ўсе беларускія арганізацыі і кожнага паасобнага беларуса.

Адносна арганізацыйнай дзейнасьці, дык Камітэт заклікаў беларускія ўстановы і арганізацыі, каб яны лучыліся ў Камітэце, даказываючы, што толькі ўсе салідарна і грамадна зможам змагацца за свае правы. Рэзультат гэтага ёсьць уваход у Камітэт новых сяброў: Т-ва „Пчала“, рэд. „Беларуская Борца“ і рэд. „Палескі“.

Агульная практычная праца Камітэту прадстаўляецца гэтак: агульных сходаў Камітэту адбылося два. На сходзе 28.X.34 г. была створана Камісія помачы студэнцкай моладзі, якая праявіла даволі шмат дзейнасьці.

25.II.35 г. адбыўся ўрачысты сход Камітэту з запрошанымі гасьцямі дзеля адсвяткаваньня 17-ых угодкаў абвешчання Незалежнасьці Беларусі.

Паседжаньняў Прэзыдыюму было 7. На паседжаньні 2.VIII.34 г. было пастаноўлена ўстрымацца ад высылкі дэлегата на Кангрэс нацыянальных Меншасцяў у Бэрне, ня могучы браць адказнасьці за магчымую зьмену палітыкі Кангрэсу, на што Камітэт меў многа падстаў. А дзеля таго, што Кангрэс быў 10-тым — юбілейны, дык Камітэт Кангрэсу, які юбілейнаму, паслаў прывітаньні.

На гэтым-жа паседжаньні быў вынесены пратэст супроць ліквідацыі польскімі школьнымі ўладамі Беларускай Наваградзкай Гімназіі. На паседжаньні 24.IX.34 г. Прэзыдыюм пастанаваў выслать пратэст Старшыні XV сэсы Лігі народаў Міністру Сандлеру ў Жэнэве супроць таго, што камісар замежных спраў СССР Літвінаў у Лізе заявіў, што быццам ён рэпрэзэнтэуе і беларускі народ і што быццам у СССР усе народы, у тым ліку і беларусы, маюць поўную свабоду разьвіцьця. Гэты пратэст належна ўматываваным быў высланы ў Лігу народаў на рукі яе старшыні. На гэтым-жа паседжаньні быў вынесены пратэст супроць абавязваньня у Горадзеншчыне школьнымі польскімі ўладамі пэўнымі падпіскамі праваслаўных сьвяшчэньнікаў — законавучыцеляў, каб яны вучылі ў школах рэлігію папольску. Апрача гэтага на тым-жа паседжаньні пастаноўлена забраць публічна голас у справе заявы польскага міністра замежных спраў, што Польшча адмаўляецца выконваць міжнародныя абавязаньні абароны правоў

нацыянальных меншасцяў, — што і было зроблена.

На паседжаньні Прэзыдыюму дня 7.III.35 г. было пастаноўлена не салідарызавацца з прамоваю пасла Ярэмча, сказанаю ў Сойме 6.II.35 г. і пакінуць гэтую прамову на асабістую адказнасьць пасла Ярэмча, з прычыны таго, што ў прамове паміж іншым высказваліся думкі нязгодныя з палітычнай лініяй Нац. Камітэту.

Далей працягваў справаздачу з дзейнасьці Камісіі Помачы Незаможным Студэнтам Старшыня яе інж. Л. Дубейкаўскі, з якога відаць, што Камісія за кароткі час свайго існаваньня сабрала ўжо 170 зл. і 25 гр., з якіх 65 зл. выдана, як дапамогу студэнтам грашмі, і 42 зл. выданы на кніжкі для тых-жа студэнтаў. Апроч гэтага Камісія яшчэ мела на 8 зл. канцэлярскіх расходаў, так, што ў касе асталося 55 зл. і 25 гр.

Пасьля доўгае дыскусіі над справаздачай Прэзыдыюму, Сход прыняў да ведама справаздачу і выразіў Прэзыдыюму абсалюторыю, а так-жа прыняў да ведама справаздачу Камісіі Помачы Незаможным Студэнтам з падзякай для яе сяброў за ахвярную працу. Апроч гэтага прынята было цэлы рад іншых пастановаў, выбраны выканаўчыя органы Камітэту і прыняты праз аклямацыю рэзалюцыі, якія зьмяшчаем ў гэтым нумары на іншым месцы.

III. Зачыненне Сходу.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту, які распачаўся а гадз. 14 мін. 50 закончыўся а гадз. 19 мін. 45, пры тым старшыні Сходу грам. В. Войтанку прысутныя вынясьлі падзяку за энэргічнае і безстароннае вядзеньне Сходу.

Абноўлены Прэзыдыюм Б.Н.К.

Першае паседжаньне абноўленага Прэзыдыюму Беларускага Нац. К-ту адбылося 14.V., на якім гэты Прэзыдыюм уконстытуваўся гэтак:

Старшыня К-ту — Я. Пазыняк, I віцэ-старшыня — інж. Л. Дубейкаўскі, II віцэ-старшыня — мгр. М. Шкелёнак, скарбнік — інж. А. Клімовіч, сэкратар — Ул. Казлоўскі.

*****

Гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры!

Ці вы ўжо ўпарадкавалі свае бібліятэкі?

Ці папоўнілі іх новымі кнігамі?

Ці сабралі кніжкі ад прыяцеляў і знаёмых?

Ці зрабілі шафкі на кніжкі?

Ці завялі сыстэматычнае пазычаньне кніжак?

*****

Пастановы і рэзалюцыі

Беларускага Нацыянальнага Камітэту

ў Вільні, прынятыя на Агульным Звычайным Сходзе 12-га траўня 1935 г.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні, які адбыўся дня 12-га траўня 1935 году, пасьля абновы на 1935-36 год прадстаўнікоў уваходзячых у Камітэт беларускіх палітычных і культурных арганізацыяў і інстытуцыяў, —

I. пастанавы:

1) прыняць у сябры Камітэту Беларускае Коопэратыўнае Т-ва „Пчала“, час. „Беларуская Борца“ і час. „Палескі“, каторыя падалі аб гэтым свае заявы;

2) прыняць да ведама справаздачу Прэзыдыюму БНК-ту з дзейнасьці за 1934-35 г. і даць яму абсалюторыю;

3) прыняць да ведама справаздачу з дзейнасьці Камісіі Помачы Незаможным Студэнтам пры БНК з падзякай сябром яе за ахвярную працу;

4) адклікаць усе паўнамоцтвы даныя БНК-там грам. Ф. Ярэмчу, як паслу ў польскі Сойм;

5) адлажыць і даручыць новаму Прэзыдыюму БНК-ту разгледзіць супольна з грам. В. Багдановічам прапзыцыю гэтага апошняга ў справе справаздачы ўступаючага Прэзыдыюму і далейшай дзейнасьці нова-выбранага Прэзыдыюму БНК-ту;

6) даручыць новаму Прэзыдыюму БНК-ту справу стварэньня фонду БНК-ту і апрацаваць праект зьмены рэгуляміну.

II. выбраў на 1935-36 год:

1) Прэзыдыюм БНК-ту ў складзе: старшыня — Я. Пазыняк, сябры: грам. Ул. Казлоўскі, інж. А. Клімовіч, мгр. М. Шкелёнак, інж. Л. Дубейкаўскі і ў заступнікі грам. В. Войтэнка;

2) на старшыню Праваслаўнай Камісіі пры БНК грам. А. Махоньку;

3) на старшыню Каталіцкага Цэнтру пры БНК грам. Я. Малецкага;

4) у Школьную Камісію: грам-ку Л. Войцікаву і Кс. В. Гадлеўскага;

5) у Камісію Помачы Незаможным Студэнтам Беларусам: інж. Л. Дубейкаўскага, Кс. др. Ст. Глякоўскага і мгр. Я. Шутовіча.

III. прыняў праз аклямацыю наступныя рэзалюцыі:

I.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту сьцьвердзіўшы, што:

1) палажэньне Беларускага Народу ў Заходняй Беларусі пад уладай Польшчы на лепшае не зьмянілася і ёсьць вельмі цяжкое;

2) неабходныя патрэбы Беларусаў, у граніцах Польшчы, агулам і дамаганьні арганізаванага беларускага грамадзянства выражаныя дня 5.VII.33 і 23.V.34, а так-жа і раней, у рэзалюцыях Беларускага Нацыянальнага Камітэту, які рэпрэзэнтэуе гэтае арганізаванае беларускае незалежнае грамадзянства, — незадаволены;

3) зьмена дзяржаўнага ладу ў Польшчы Канстытуцыяй з 23.IV.1935 г. беларускай справы не вырашае і Беларусам, як асобнай нацыі, належна права не абазначае —

наказвае новавыбранаму Прэзыдыюму Камітэту кіравацца папярэдняй палітыкай і далей імкнуцца да зьдзейсьненьня ідэалу Беларускага Народу, выражанага Актам 25.III.1918; — заклікае ўсё беларускае грамадзянства і ўсе беларускія арганізацыі стварыць супольны фронт у дамаганьнях заспакаеньня жыццёвых патрэбаў Беларускага Народу і асягненьня для яго належнага права.

II.

Агульны Звычайны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту сьцьвердзіўшы, што ў частцы Беларусі акупаванай большавіцкімі ўладамі:

1) далей праводзіцца жорсткае нішчэньне духова і фізычна беларускіх культурных сьлаў і інтэлігенцыі пад відам барацьбы з беларускім нацыянальным дэмократызмам;

2) ува ўсіх галінах культурнага жыцьця і працы рашуча нішчацца правы і элементы нацыянальна беларускія;

3) узгадаваньне беларускага народу накіравана да згубы свайго аблічча асобнае нацыі, вырачэньня свае бацькаўшчыны і замены яе фармальна ўсесаюзнай соцыялістычнай бацькаўшчынай, а фактычна Расеяй;

4) далей праводзіцца эксплёатацыя і рабунак беларускага народу шляхам пазбаўленьня яго эканамічна-матэрыяльных сродкаў да жыцьця і дабрабыту —

супроць гэткай палітыкі савецкіх уладаў адносна Беларускага Народу гораца пратэстэуе.

За Агульным Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту

(—) В. Войтэнка
Старшыня Сходу

(—) Я. Найдзюк.
Сэкратар

Wincuk Adważny.

Chłopiec.

Р О В І Е Ś Ї.

XI. Blytanina.

Hanula Jakubicha wielmi ustrywożyłasia tej wiestkaj, jakuju Wincus prynios z Murawanki. Joj samoj było jasna, što pušćać chłopca na śpiewu ў cerkwi było niemahčyma, ale i zabirać chłopca sa školy taksama było niemahčyma. Praz hetyja try miesiacy Wincus značna pieramianiŭsia: nawiet prostym wokam možna było zaŭważyć, što chłopiec raźwijałasia, času nia tracił i wučycatałkowa. A sam Wincus nie dapuskał nawiet takoj dumki, kab pakinuć szkołu, katoraja kaštawala jamu stolki trudoŭ i ślozaŭ. Dyk što rabić?

Hanula najpierś pajšla na radu da swajho probarśča, ksiandza Marcinoŭskaha. Ks. Marcinoŭski jasna i stanoŭka rastłumačyŭ Hanuli: „Zabiraj syna sa školy, bo, widać, što jnakś ad cerkwy jaho nie adbaroniš! My ŭsie pawinny protestawać choć hetak prociŭ taho hwałtu, jaki maskali zrabili nad našym biskupam.“

— Škoda pakidać szkołu, — biadawała Hanula: — chłopiec tak achwotna pačau wučycca. I tak trudna mnie było jaho tam ustroić...

37)

— Tahdy pomnil — przyhrził ksiondz Marcinoŭski, — kali ja dawiedajusia, što twojsynchoć raz pajšoŭ u cerkwu, dyk ja adrazu wykinu ciabie z tercijarstwa i nia prymu da spowiedzi. Tut nima żartu: wybieraj abo adno, abo druhoje.

Užo ad taho niaščasneha sylabizu Hanula straciła lasku ŭ ksiandza Marcinoŭskaha. A pośle bliskaja znajomaść Hanuli z ksiandzom Hałuzaj i arhanistym Charaśuchaj dewiała da taho, što Marcinoŭski zapadozryŭ Hanulu ŭ biełaruskaj ahłtacy; adabraŭ ad Hanuli staršynstwa ŭ tercijarstwie i zabaranil wučyć dzialeci. Wučyła dzialeci adna Maryla Piatrowičyča, a Hanula była ŭ jaje-tolki pamacnicaj. Adnak Hanula Jakubicha ŭmieła ŭsio cicha ściarpieć i nie skarżyłasia anikomu.

Horka zapłakała Hanula na ksiandzowuju pahroz. Z susiedziami nie chaciela radzicca saŭsim, bo ŭsie ŭ adzin holas kazali:

— Zabiraj, baba, syna sa školy! Prytym dziadźka Matusewič ćwiardziŭ swajo. — Ja-ż tak i kazaŭ, što ničoŭha z hetaha nia budzie! Nadarma, ty, baba, upirałasia i tolki namarnawała mnoha hroŭbej i trudoŭ. Treba časami i staroj haławy pa-słuchać. Tolki adzin Kajatan Jurewič kazaŭ: — Sprawa wielmi zabłytała, ale ty, Hanula, uspakojśia — nie haračysia! Idzi ŭ Murawanku, tam pahladzi, što ludzi robiac z swaimi dziećmi, ale syna zabirać sa školy nie śpiaśajśia. Z hetym zaŭsiody można paśpieć: lahčej chatu razwalić, jak pastawić.

Moża tymčasam sprawa wyjaśnicca, ci što pieramienicca.

Kali, pośle troch dnioŭ, Hanula przyšla z synam da inspektara, dyk wielmi ździwiliśia, što inspektar pačau hawaryć dosyć laskawa: staŭ pytać ab Zawałacy, ab darozie, zdaroŭi i h. d. A pośle ŭžo staŭ Hanuli radzić, kab pazwoliła synu chadzić u cerkwu. Hanula zhody na cerkwi nie dawala. Tahdy inspektar pačau jaje patrošku pužać, ale jašče aściarożna.

— Widzicie, — kazaŭ jon, — u škole treba staršych słuchać: inspektar lepś ad was wiedaje, što možna, a što nia možna. Kali ja przykazywaju iści da cerkwy, znać — treba iści. A jak katory wučań nia budzie wučyciałoŭ słuchać, dyk taki pawinien szkołu pakinuć. Inakś nia budzie nijakaha paradku. Padumaj-ža ty, baba, sama?

— Wincus pawinien was słuchać, — kazała Hanula: — ja heta wiedaju sama i chłopcu przykazała, ale ŭ wasu cerkwi jamu chadzić nia možna, bo jon katalik.

— Heta ničoŭha, što katalik: my pazwalam chadzić i piajać u cerkwie i katalikom, bo choćym zhody z katalikami. Našto nam swarycca? Swarka da dabra nie wiedzie. Kali pa zhodzić, dyk ja mahu z swaim carkoŭnym choram pajści da wasaha kaścioła i tam adpiajać carkoŭnuju służbu: i nikomu ničoŭha za heta nia staniecca.

A. Пінчук

Сучаснае палажэнне беларускай вёскі

VII. Беларуская моладзь і польскія арганізацыі.

У кожным народзе, які жыве ў нармальных палітычных абставінах, школа і грамадскія арганізацыі маюць вялікае значэнне. Але для таго, каб школы і арганізацыі асягнулі сваю аснаўную мэту, патрэба, каб яны былі блізкімі да народнай душы, каб яны былі нацыянальнымі.

Даведзена, што школа здольна выканаць сваё аснаўное заданне толькі ў тым выпадку, калі навукі ў ёй вядзецца ў роднай мове дзяцей, бо толькі тады яна, акрамя ўсяго іншага, пазбаўляецца „казёншчыны“, каторая губіць дзіцячую душу і атручвае мазгі.

На вялікі жаль, беларускі народ належыць да ліку такіх, якія ня маюць сваёй роднай школы, ані сваёй беларускай арганізацыі. Па сканчэнні польскай школы, моладзь фактычна пакідаецца на волю лёсу.

Праўда, усильна прапагуецца, каб уступала ў польскія арганізацыі, што яна ў многіх выпадках і робіць.

Беларуская моладзь, як і моладзь наагул, мае гэтулькі сілаў, каторыя пры лепшых абставінах далася-б сыкіраваць у карысным напрамку ня толькі для самой, але і для ўсяго народу. Гэта можна было-б зрабіць толькі праз свае нацыянальныя арганізацыі, дзе яна запраўды заахвочвалася-б да грамадскай працы, развівалася-б моральна і ўмыслова.

Калі-ж да гэтых мэтай імкнуцца арганізацыі чужыя для нас нацыянальна і духова, то згары можна сказаць, што ад працы гэтакіх арганізацый ніякіх дадатніх вынікаў быць ня можа і ніколі ня будзе, і сапраўды, так яно і ёсць.

Польскія арганізацыі на беларускай вёсцы зусім не апраўдваюць тых надзеяў, якія на іх пакладаюць польскія шовіністы. Але ў гэтай справе нахай баліць іхняя галава.

Галаўнейшым для нас ёсць тое, што гэтыя арганізацыі псуюць нашу моладзь моральна і калечаць грамадзку.

Дзякуючы пашырэнню беларускай нацыянальнай сьведомасці, што асабліва ярка наглядаецца сярод моладзі, — гэтая апошняя вельмі балюча адчувае вялікую крыўду, якая творыцца беларусам пазбаўленым таго, што маюць іншыя народы.

Камуністы-ж выкарыстоўваючы ўсе недарэчнасці сучаснага сацыяльна-эканамічнага ладу, а так-жа бяручы пад увагу нацыянальныя крыўды, якія дазнае наш народ, — амаль без вялікіх высілкаў цягнуць за сабою беларускую моладзь.

На нашых землях, запраўды, вытварыліся нейкія дзіўныя адносі-

ны, пры каторых можна нешта зрабіць выключна калі ня спосабам нелегальным, то — неафіцыйным, гэта знача, калі ня дзеючы проці існуючых законаў, то прынамсі абыходзючы ўсе ўлады.

У выніку ўсяго гэтага маем тое, што наша моладзь уступіўшы ў рады польскіх арганізацый, спачувае ня тым праграмам і лезунгам, якія прапагуюцца гэтымі апошнімі, а пераважна таму, аб чым ёй нахэптываюць камуністычныя дарадцы.

Акрамя ўсяго гэтага, дзякуючы адсутнасці рацыянальна пастаўленага грамадскага выхавання — моладзь наша псуецца й моральна, у выніку чаго ў застрашваючы спосаб на вёсках пашыраецца хуліганства, кражы і ўсялякія іншыя злачынствы. Прапаганда бязбожнасці таксама дае свае вынікі.

Моладзь амаль зусім ня ходзіць у царкву і касцёл і наагул не выкарыстоўвае ніякага зацікаўлення да пытанняў моральнага характару.

Усё часцей здараюцца выпадкі чынных выступленняў проці хрысціянскага духавенства, маючы выразна хуліганскі характар і бязумоўна кіраваныя падземнымі, камуністычнымі сіламі.

Гэтакія наслідкі мы маем на вёсцы дзякуючы той няўдольнай палітыцы, якую вядуць польскія шовіністы і якая прычынілася да збальшавізавання і дэморалізацыі значнай часткі нашага народу.

Wyhaładźwańnie i rastreły Biełarusau u BSSR

Prybyŭšy z Sawietaŭ hram. L. Menke, ab raskazach katoraha pisali ŭ prošłym numary, — raskazwaje ab bałšawickim dziejańni dalej.

Bałšawiki biełarusau i ŭkrainceu farmalna wyhaładźwajuć: z Ukrainy zabirajuć u rasiejskija harady zbožža, a z Biełarusi wywozić bulbu. Ukraincy celymi masami iduć žabraninaŭ u Rasieju, kab tam wyžabrawać svoj chleb, a biełarusy zimoj iduć na žabraninu ŭ rasiejskija harady i tam żywlać lupinami swajej bulby.

Hram. Menke ćwierdzić, što byŭšy kamisar ziemiarnobstwa ŭ Sawieckaj Biełarusi Pryščepaŭ rastralany.

Pryščepaŭ, budući kamisaram ziemiarnobstwa, nadzielaŭ sialan ziemloj i zawodziŭ chutarnyja sialanskija haspadarki. Za heta kamunisty jaho aryštawali i rastralali.

Atkrytaje piśmo

Da

Pana Školnaha Kuratara

ŭ Wilni.

PANIE KURATAR!

My, biełarusy z wioski Osawa, Wialejskaha pawietu, časta čytajem u hazetach narakańni Palakoŭ na toje, što ŭ Niamieččynie i ŭ druhich dzierzawach začyniajuć polskija školy i nie dajuć polskim dzietkam wučycca ŭ ichniaj rodnaŭ mowie.

A što robicca ŭ našaj wioscy — ničto nia wie, a wiedać nia choča.

My, świadomyja biełarusy, doŭha damahalisia, kab i ŭ našaj wioscy wučyli pabiełarusku. U kancy skazali nam, što budzie ŭ nas szkoła ŭtrakwistyčnaja, u jakoj buduć wučyć pabiełarusku i papolsku.

Pakul byŭ u nas wučyciel Dadej z swaje žonkaj, dyk staraŭsia i wučyć pabiełarusku. My knihi kupiali i rady byli, što dzietki našyja wučacca ŭ swajej rodnaŭ mowie.

Pašla hetaha wučyciela, prysłali nowaha z Waršawy, jaki pabiełarusku nia ŭmieŭ i nia wučyć. Jaho z školy zwolnili i my byli wielmi rady. Pašla jaho zastałaśa jahonaja žonka wučycielkaj — tutejšaja, znae biełarusku i mowu i choć mała, ale patrochu wučyć pabiełarusku. Na miesca wučyciela prysłali wučycielku aŭ z Haličy, katoraja pabiełarusku ničoha nia ŭmieje i nia choča wučyć. Jak tolki pryjechała, dyk adrazu zajawiła, što hetaha s—ha jazyka wučyć nia budzie... (pieradawańnie łojanki narodu prapućajem — red.).

Tak, Panie Kuratar! — dažyli my takoha času, što pryjechaŭšaja wučycielka z celaha świetu, nierazumiejučaja jazyka i duży biełaruskaj. mowu našuju, katoruju my kachajem, nazywaŭe s—aj. Heta wučycielka wučyć u škole biełaruskaj užo druhi hod.

Hetaha ničto nie hladzić, a p. Inspektar zuisim u našaj wioscy nia bywaje.

Panie Kuratar! My prosim, kab zabraŭ hetu wučycielku ad nas i prysłau nam druhoha wučyciela, kali nie biełaruska, dyk choć tutejšaha palaka, katory znaŭ-by nia tolki mowu, ale znaŭ i našaje harotnaŭe žyćcio.

(Podpis).

Osawa 11.V.1935 h.

Бацькі Беларусы! Вучыце сваіх дзетак беларускае іраматы!

U litoŭcaŭ

40 sudowych spraŭ. Nr. 30 i 31 wilenskaj litoŭskaj hazety „Viln. Rytojus“ padaje, što za try miesiacy (studzień, luty i sakawik) litoŭcy mieili aŭ... 40 sudowych spraŭ. U spraach henych byli sudžany litoŭcy, žychary badaj usich tych miascoŭ našaha kraju, dzie jany żywuć, jak m. Wilni, Wilenska-Trockaha paw., Świanćianščyńny, Lidčyny i inš. Sudy henija adbywalisia pierawažna za praświetnaju pracu, prawodžanuju byccam nielehalna. Uzbudžała henija sprawu pierawažna palicyja.

Było-b duža pažadana, kab tak-ža ścisła rejestrawać i ŭsie padobnyja sudowyja sprawy nad biełarusami, jakija tak-ža zdarajucca dawoli časta.

Zakrywajuć školy. „Viln. Ryt.“ z dnia 15.V. siol. h. padaje hetkuju wleŭsku: „Sioleta 11 lli. Wilenskaje T-wa „Rytas“ było atrymaŭšy z Kuratoryi piśmo, u jakim pawiedamlalaśa, što z kancem hetaha školnaha hodu zakrywajucca 4 litoŭskija školy. 11.V. siol. h. „Rytas“ uznoŭ atrymała pawiedamleńnie, što kancajućy hety školny hod, zakrywajucca jašče 8 škol. Takim čynam, zakryŭšy hetyja 8 škol, „Rytas“ budzie mieć tolki 3 pačatkawyja školy.“

Pałažeńnie, jak bačym, školy litoŭskaj mała lepšaje ad biełaruskaj. Hetak ciażkija warunki praświetnaj pracy, jak dla biełarusau, tak i dla litoŭcaŭ!

Палёгкі

У сплэце дзяржаўных і комунальных падаткавых залежнасцяў а так-жа няплачаных складак і аплатаў на некаторыя публічныя праўныя асэкурацыйныя інстытуты, прадбачаны законам з дня 26.III.35, які увайшоў у сілу дня 16 красавіка сёлета. На падставе закону Міністар скарбу мае права даваць адсрочку і раскладаць на раты а так-жа касавыя часткова ці цалком падатковыя залежнасці разам з усімі дадаткамі — дзяржаўнымі, самаўрадавымі і іншым інстытутам публічнага права — тым, што плацяць такія дзяржаўныя падаткі: — грунтowy, ад нярухомай маемасці, ад пляцоў пад будынкі, прамысловы, дахадowy, ад маемасці, ад капіталаў і рэнт, лёкалэвы (ад памешкання), ад электрычнай энэргіі, ад убою, надзвычайны падатак ад некаторых фаховых заняццяў, вайсковы, ад спадку і даравізыны, а так-жа надзвычайную даніну ад маемасці. Гэты-ж міністар азначаць распараджэннем спосаб, варункі і аб'ём палёгак, мае права перадаць скарбовым уладам сваё права давання палёгак, а так-жа мае права даваць палёгкі тым, што не заплацілі публічна-праўным інстытутам асэкурацыйных (ад агня) складак, мае так-жа права абніжаць і касавыя кары за спазненне, проценты за адсрочку і экзэкуцыйныя кошты, што паўстаюць з прычыны залежнасцяў у пералічаных вышэй дзяржаўных падатках, а так-жа штраф і грашовыя

— Але нашы ксандзы не пазwалаюć chadzić u cerkwu, — skazała Hanula.

— Jakto nie pазwалаюć? — ździwiŭsia inspektar: — i kсандзы na heta ničoha nia skažuć; ty, ba, tolki naprasna wydumliwajeś na kсандзоў.

— Saŭsim nia wydumliwaju, ale praŭdu kažu, — hawaryła Hanula: — kсандзы i da spowiedzi za heta nia pryjmajuć, kali čto dzialej puskae piajać u cerkwie.

— Ty i heta wydumała, abo nia dobra zrazumiela, — kazaŭ inspektar. — Ja-ž tut dobra znajomy z dziekanam Kiškielis: jon-by mnie skazaŭ ab hetym, a jon — ničoha. Dyk skaży ty jasna, kali-ž ty čulaś: hdzie, čto i jak ab hetym hawaryŭ? Čamu-ž ja ab hetym nia čuŭ?

— A wot naś kšiondz u Zawalacy — taksama...

Tut Hanula prykusila jazyk: niešta joknuła joj pad sercam. Ale inspektaru było užo dosyć i hetych abarwanych sloŭ.

— Aha! wot i dobra, — zahamaniŭ jon. — Gaspadin Śliwa, wy słyšli?

— Da, da! ja wśio słyšali! — paćwiardziŭ achwotna Śliwa, katory tut-ža siadziŭ u kancelaryi, kab być inspektaru pad rukoj.

— Tak pišliŭ pratakol: siekretaria niet — pišliŭ wy sami, čto skazała eta ženščyna. Kak twaja famillija?

Hanula tak i spaławila adrazu, što prahawaryłaśa, probawala adkazacca ad swaich sloŭ, ale

inspektar nie chacieŭ z joj bolš hawaryć tolki pilnawaŭ pratakolu. Tymčasam Śliwa majstawaŭ pratakol: pytaŭsia inspektara; papraŭleŭ, čorkaŭ, pierapisywaŭ i, nie pračytaŭšy Hanuli, dawaŭ joj podpisać.

— Ja niahramatnoja, — skazała Hanula.

— Postawiš tri krlestika, — kazaŭ Śliwa.

— Nia budu stawić! — skazała Hanula.

— Tak i nie nužno! — skazaŭ inspektar: — my sami podpiseŭ. Ja — dolžnostnoje lico: maja podpisiš čyťajetaśia za dwolch świđietielej. A ty, ba, začem stoiš? tiebia dzieś bolš nie nužno: ty uže wśio skazała.

Hanula z hetym i pajšla. Jana wiedała, čym heta moža kсандзу hrazić. Biskupa wywieźli pad Uraliskija hory, kšiondza Hałuzu ŭ kłaštar, a što zrobiać z kšiondzom Marcinoŭskim? Serca Hanuli na biłasia niespakojna — pračuwała wialikaje niaščaście.

— Što ja zrabiła? — dumala Hanula: — i na što było miašać kсандзоў?

Hanula nia śmieła hlanuć ludziam u wočy. I nia wiedała, ci lepš pryznacca znajomym z swajej niaŭdačy, ci zamaŭcać i addacca na Božuju wolu. Ale i pierad Boham Hanula nia ličyla siabie niawinnaŭ i nie mohła sabrać duży ŭ malitwie: zabylwalaśa, ab čym malilaśa; jejnyja paciery rastrasalisia jak-by siečka, ci miakina. Prapaŭ son i supakoj duży.

Wiarnuŭšysia ŭ Zawalaku, Hanula spačatku ni-

komu ab hetym niaščaści nie hawaryła. Ale Maryla Piatrowičyha skora dahadałasia, što Hanula niešta ad jaje tać i nie dawała joj supakoju swaimi pytaniam i dahadkami. Narešcie Hanula pad wialikim sekretam saznałasia siastry i raskazała ab swajej niaščaśnaj pamylcy. Tut Maryla zrazu ŭzlałasia radzić.

— Treba pryznacca kсандзу Marcinoŭskamu, — kazała Jana.

— A što-ž heta pamoža, — kazała Hanula: — usłoroŭna, kali što budzie, dyk i tak budzie.

— Ty mnie nie hawary, — pierabila Maryla, — bo ja tut lepš ad ciabie wiedaju. Kšiondz Marcinoŭski, jak zrazu dawiedajecca, moža pajechać da dziekana, a dziekan — razumny čławiek: mohuć usiu sprawu naprawić, pakul jašče nia pozna. A jnakš urad moža našaha probaršča wywieści ŭ Rasieju, jak wywieźli biskupa, a ty celaje žyćcio budzieš heta mieć na sumleńni. Hanula heta saznawała, ale wielmi stydałasia i bałałasia iści da kšiondza pryznawacca.

— Nie mahu, — kazała Jana, — prosta nohi nia jduć: ja užo praz hetyja dni tak zhryzłasia, što nie mahu ni malicca, ni spać, ni nawiet dumać. Ledź zdraŭlu — niejka ja žudać padymaje walasy na haławie, dryžyć usio ciela i huby lapajuć, jak u trascy. Jak ja kšiondzu skažu? Ja chiba ŭmru sa stydu?

— Nu, dyk ja sama pajdu i skažu: inakšija budu mieć twoj hrech na sumleńni.

Roznyja wiestki

Z HAZET.

Alarm z „Kresau.“ Polskija hazety nie pierastajuć piśać ab zwużywać polskasći na „Kresach.“ „Głos Narodu“ ćwierdzić — adpornaść polskaha elementu na „Kresach“ słabiej; polski element abladnieŭ i nia moža dalej zmahacca; pałażeńnie abšarnikaŭ na „Kresach“ ciażkoje — nia ma nadziei ŭtrymać ucełaści dwary.

Ukraincy ab Bielarusach. Ukrainskaja hazeta „Batykiwščyna“ piša, što ŭ sprawie palityčnaj „siarod bielarusau nia jość jašče bieznadziejna.“ Biel. Nac. K-t wyrazna trymajacca niezaležnickaj palityki; z prawowaj pasła F. Jaremiča, skazanaj u polskim Sojmie 6.II.1935 h. nie solidaryzujecca.

Dobry prykład. Ukrainskaja hazeta „Chliborobskaja Moładz“ na swaich bačynach wiadzie prapahandu ćwiarozaści. Hety časapis ukrainkaj moładzi zaklikaje moładz nia pić harcelki.

Heta dobry prykład i našaj, bielaruskaj moładzi.

Z POLŠČY.

Żaloba. Z pryčyny śmierci marš. Piłsudskaha wa ŭsiej Polščy zapanaŭaŭ žalobny nastroj.

Choład i śnieh. U Polščy, tak sama, jak i ŭ našym kraju, chaład i ściudzionyja daždzy. U mnohich miastach celyja wakolicy byli zasy-

kary, jakimi abkładaŭ u meжах ganych padatkaŭ skarbowyja ŭłady.

Ministar unutr. spraŭ, parazy-mejšyjsz z ministram skarbu, — na padstawie gэтага закону — мае права тое самае рабіць адносна залегласцяŭ у самаўрадавых падатках (паўнамоцтвы могуць быць дадзены ваяводзе), а міністар грамадзкай апеки, паразумеjšысз з мін. skarбу, мае права даваць адсрочку, раскладаць на раты, касаваць часткова ці цалком залеглыя складкі і аплаты, а так-жа процанты, кары і штрафы на карысць інстытуцыяŭ соцыяльнага забяспечаньня, пры гэтым распараджэнні, выданыя мін. грам. ап. азначаць падрабней спосаб, варункі і аб'ём даваньня гэтых апошніх палёгак.

pany majskim śnieham. Spadziajucca z hetaj pryčyny blahoħa ŭradžaŭ.

Kamandzier wojska. Paśla śmierci Piłsudskaha na ģeneralnaha inspektara armii naznačany ģien. Rydz-Śmigły.

Z ZAHRANICY.

Hoład u Amerycy. U amerykan-skim ŭstacie Illinois padnielista bunt. Pryčynaj buntu — hoład. Haładuje bolš 200.000 narodu.

— U Zł. Śt. Ameryki wialikaje biezraboćcie — 10.142.000 biezrobotnych.

Biezraboćcie. U Eŭropie biezraboćcie ŭzrastaje. Ad 1 studzienia siol. uzrasło biezrobotnych u Eŭropie 2.200.000 asob. Zmienjšyłasja krychu biezrobotnych tolki ŭ Niemiecynie.

Zadoŭžanńie Eŭropy Amerycy. Jašče niasplačanych Amerycy daŭhoŭ eŭrapejskimi dzlarżawami — 13 miljar-daŭ 438.703.661 dalaraŭ. Polšć winawata Amerycy — 229.966.806 dalaraŭ i 63 centy.

Wajna z Abisiniijaj. Italiya ŭściaž pasyłaŭ ŭ Afryku swajo wojska i hatowicca wajawać z Abisyniijaj. Abisynski car taksama nia dremie — zbroiŭ swajo armiju i źbiraŭ wojska. Ab hetym pryhataŭleńni da wajny majuć hawaryć dyplomaty ŭ Lizie Narodaŭ na čarhowaj sesii.

Z KRAJU.

Dwary na licytacyi. Wilenski Ziemski Bank pastawiŭ na licytacyju aŭ 440 dwaroŭ u našym Kraju, jakija — ŭsie razam — stanowiać 412 ty-siać hektaraŭ ziarni.

Polskija hazety pišuć, što dla mnohich z hetych dwaroŭ nia ma ratunku ad licytacyi — abšarniki zusim źbladnieli i nia majuć mahčymasći ad licytacyi wykupicca.

Z WILNI.

Żalobnyja dni. Ad 12 h. m. ho-rad prybrany ŭ žalobu. Heta dni pachowinaŭ Jazepa Piłsudskaha.

Kanfiskata. Administracyjnaja ŭłady skanfiskawali „Przegľad Wilen-ski“ Nr 9 z dn. 12.V.1935 h. za art. Rafała Mackiewiča.

Karlik. Niadaŭna pamior u Wilni Izaak Snipski, jaki byŭ wielačynioj 45 centymetraŭ. Haława jaho mieła 20 cent.

Пісьмы з вёскі

Шарашэва, Пружанскага пав. На 3-ці дзень Вялікадня ў нас было вось гэтакае здарэнне.

У поўдзень, за 8 вёрст ад Шэ-рэшэва, быў пажар — гарэў лес. У Шарашэва прыбыў ляснічы і прасіў паліцыю даць помач — тушыць пажар. У той час у нашай царкве было набажэнства — вячэрняя, дык у царкве было і народу. Было многа народу і на вуліцы — каля царквы. Камандант паліцыі Скурковскі ўвайшоў у царкву і па-чаў „выпрашаць“ народ з царквы, каб ішоў тушыць пажар. У царкве падняўся шум і гоман — былі чутны словы „д'яблы, халера, маска-лі“. Народ абурэўся.

Спадзяюся, што гэтай справай зацікавяцца адпаведныя ўлады.

Праваслаўны.

Шаркаўшчына, Дзісьненскага пав. Па закону ў школах „powszech-nych“ вучылі рэлігіі ў нашай ва-колцы павінны навучаць дзяцей пабеларуску, што ўжо і робяць не-каторыя, як напрыклад дзіякан Шкунцаўскай царквы. Але zusim інакш робіць а. Віктар Краскоўскі, поп гэтай-жа царквы. Беларускі язык ён заве — кітайскім.

У школе вучыць паруску і цьвердзіць, што і далей будзе гэ-так вучыць.

Гэты поп так абрыд нашаму прыходу, што на'т самыя рэлігій-ныя людзі перасталі хадзіць у царк-ву, каб не спаткацца з гэтым „хрыс-ціянскім пастырам“. Той — Самы.

„Kosiu, kosiu ŭ aħłobil!“

w. Świnka, Wiśniaŭskaj woł. Wialejskaha paw. Żywiecca nam što-raz horaj. Dy nia ŭsim. Dla pani Śpia-hlanskaha dwara, Kiarsnoŭskaj, to ča-sy nawat i ništo. Daŭniej my i nia wiedali, da jakoj partyi p. K. naležyć. Ale p. K. atrymała pasadu. Dastajeć u miesiac stolki, skolki my zwyčajna nia widzim i praz hod. I p. K. pačala „idejna“ pracawać. Na druhi dzień Wialikadnia załažyła ŭ nas „Kolo BB“, u jakoje zapisała miascowyja wučyćlal-ki i niekalki ślachturnoŭ dy panskich prysłužnikaŭ, jakija za najbolšy honar ličać sabie toje, kali pan im časam z łaski ruku padaść. P. K. казаło, što ŭ Waršawie nia wiedajuć ab tym, jak

nam tut klepska żywiecca i tamu nia mohuć nawiaści dobrych paradkaŭ. A jak budzie u Świncy „Kola“, to i tam ab nas dawiedajucca i tady pany z Waršawy pamohuć nam u hory i ad-razu palepsaŭ... I tolki treba zapisac-ca ŭ BB... Na prezesa „Kola“ выбра-лі, jasna, p. K., jakaja budzić „bara-nić“ našych mužyckich spraŭ i „apia-kawacca“ imi...

My čytali ŭ hazetach, što skora buduć wybary ŭ Sojm, i wiedajem, što ablacanki p. K., — heta pieradwybar-naja aħitacyja, heta „kosiu, kosiu ŭ aħłobil!“ A ab apiocy panskaj dobra wiedajem ad swaich dzladoŭ, jakija za časou pryhonu pad panskim bizu-nom paliwali swaim krywawym potam ziamlu p. K. I „apieka“ takeja nam zusim nie da hustu. Krapiwa.

— Сноў, Нясвіскага пав. Ёсьць у нас царква і касцёл. У нас жы-вуць беларусы — праваслаўныя і каталікі. У мястэчку нашым най-больш жыдоў. Кожны аўторак у нас адбываецца кірмаш. За ўезд на рынак бяруць дарагую аплату: ад каня 1 зл., каровы 70 гр., сві-ні 60 гр., авечкі 50 гр., ад пустога возу 10 гр. Людзі наракаюць за гэты дарагі рыначны падатак.

Валасныя чыноўнікі стараю-ца зацікавіць нашую моладзь поль-скай культурай, але ім гэта не ўда-ецца.

Моладзь ідзе сваёй беларускай даргай — польшчына да яе не прышчэпліваецца. Сноўскі.

— Budzlaŭ, Wialejskaha paw. Musić skora ŭžo buduć wybary, bo i našyja Be-Be-ki zawarušyliś kala sialan. Jany źbiraŭca i naradzajucca, jak zacikawić bielaruskich siarmiažni-kaŭ wybarami. Praŭda, našyja siala-nie wybarami ŭ polski sojm ŭžo nia cikawiacca — wiedajuć, jak jany adbywajucca! Dawiedwajemsia, što „našyja“ Bebe pastanawili źbirać sta-rod sialan składki na wybary, kab he-tak zacikawić wybarami i pakazacca pryjacielami našaha narodu.

Adnym słowam, prakonywajuć sposab! I jak widać, hetyja pany ŭžo źbilisja z pantalyku.

P.

Dr. Stanisław i dr. Jadwiha Hryniewicz.

Mihdalicy.

Mihdalicy heta załozy, jakija znachodziasca paabapał jazyčka. Nar-malna jany nie akazywajuc-a, ab ich nia wiedajem ničoha, pakul nie pačnuć zaminać. U małych dzialecj mihdalicy wielmi ča-sta wyrastajuć wialikija i to nahetulki, što začynia-juć ŭwachod u ģarłak nie dajuć swabodna dychać.

Henyja mihdalicy pry anħnach, pry dyftery moħuć być asieliščam bakteryjaŭ. Dzieła hetych woś pryčynaŭ, kali mihdalicy zawialikija, treba ich wyrazać. Biaz hetaha miecimiem biezpierastanna chwaroby ģorla, a pobać jašče i inšyja nadta nia-miłyja prajawy.

Aprača mihdalicaŭ pamianionych jość jašče adna h. zw. trećiaja, znachodziasca ŭ tom miescy, dzie kančajecca nasawaja padź. Hledziačy ŭ ģorla jaje nia ŭbačym a možam zdaśledawać pry poma-čy adumysłowaħa lusterka ci prosta ščupajućy pal-cam. Henaja mihdalica bywaje časam takeja wia-likaja, što zusim adħarodžywaŭe nos ad ģorla i pa-wietra nia moža lučyć z nosu ŭ niżej lažačyja or-hany dychańnia. Dzieła prymušana tady dychać rotam. Narmalna pawietra prachodziačy cierať nos saħrawajacca ŭ jom i tolki saħreŭšyś idzie ŭ loh-kija. Kali-ž dzicia udychaje pawietra cierať rot, prachodzieć jano chałodnaŭe ŭ lohkija i wyklikaŭe ŭ ich abo inšych orħanach dychańnia katary abo prastudu ci jašče inšyja chwaroby. Pierarosšaja trećiaja mihdalica spryčyniajacca da taho, što nioba robicca nadta wysokaj i zuby rastuć tady nienarmalna.

Nadta časta pierarosšaja mihdalica spryčynia-jacca da zapaleńniaŭ wucha, a dziakujućy hena-j iznoŭ chwarobie moħna aħłochnuć. Dzieci z mihdali-cami čutka pieramučywujacca nawukaŭ, jany mienš zdolnyja, kiemkija, jany raźwiwajucca ģorš fizyčna.

Užo hledziačy zwonku moħam paznać dzicia z mihdalicami. Jano, nia budućy mamentalna chwo-rym na ģorla, splućy mocna chrapić, udzień мае rot adčynieny i tupy wyħlad raźiawieki.

Nia ždućy, pakul pryčepićca nlejkaja bolšaia chwaroba, treba žwiarnucca da dochtara, kab wy-ra-zać mihdalicy. Aparacyja tutaka zusim niastrašna-ja, pałochacca jaje nia ma čaho.

Chwaroby nosa.

Čalawiek мае nos nia tolki dzieła čarastwa, kab pryhažej wyħłahać, nos мае swoj kruħ dzie-łaści. Pradusim cierať nos prachodzieć pawietra, jakoje musić saħrecca tutaka j ŭžo nahreťaje idzie dalej da lohkich. Dalej nos žyaułajacca orħanam pawochnasći, dziakujućy čamu paznaŭem pachŭ pry-ħożyja, prykładam kwietak, adnačasna heny orħan aścierahaŭe nas, što niedzie kala nas jość škodny-ja z blahim pacham hazy, prykładam hazy ad ģni-jućych arħaničnych materyjaŭ. Miž inšym dziaku-jućy nasu paznaŭem u pieršuju čarħu papsawanyje, niaświežyja pradukty.

Nasawuju padź wyściłaje sklizistaja pawaloħa, jakaja wydzialaje z siabie skliz. Skliz henaja moža zasochnuć u nosie i robiacca tady strupy. Strupy henyja moħuć dazwańnia začynić nasawuju padź, takomu čalawieku tady cieška dychać, i jon imk-niecca zasochšyja „smarħieli“ niejак wykinuć adtul. Dzieci robiać heta prosta kałupajućy palcam.

Kałupańnie ŭ nosie ģrech nie wialiki — padu-maje niečta. Jano mo' na pahlad i tak. Adnak ŭžo adno! Pahlanieš na kaho, čto kałupajacca ŭ no-sie, ģadka robiacca. Heta nieestetyčna, niapryħo-ža. Sprawa adnak nia tolki ŭ estetycy, takeje kałupa-ńnie moža duža blaha končycca ŭlaśniku nasa. Na rukach, ci asabliwa za nahciami, zaŭsiody poħna ģrazi a ŭ ich plojmy bakteryjaŭ. Heta nat' u tych ludziej, što myjuć niekalki разоŭ ruki, nia ma što i kazać ab tych, što ranicaju leď zamočać končy-ki palcaŭ i ŭwleś dzień nie padumajuć ab tym, kab ruki abmyć. I, kryj Boža, čaj kemupadpadzie niaśčaście dakranucca da niečaha, dzie buduć bolš zaraznyja baktery (jak prykładam baktery wuħlan-ki — čornaŭe karosty, abo i tak inšyja), dyk i ģato-waja ŭžo zaraza. A potym ludzi dumajuć, skul i čamu hetki małady i zdarowy niespadzieŭki za-chwareŭ i pamior. A heta ŭsieńka dziakujućy ta-mu, što papeckanyimi rukami „aparažniŭ“ sabie nos.

Z najčaściejšych bakteryjaŭ, jakija henym śla-ħam lučajuć u naš arħanizm, buduć baktery su-čotaŭ, dyftery, škartalyny, nadta časta rožy. Jak heta była ŭžo ģutarka pry rožy, miescam uwacho-du ŭ arħanizm zarazy bywaje nos.

Mienš strašnoju chwarobaju, adnak nadta nia-miłaju, buduć krywatoki z nosu ŭ tych, čto kału-pajacca. Inšamu iznoŭ na tom miescy, dzie naj-čaściej kałupacimie, wyraście abo badziulka abo zrobicca wialikaja rana.

Ačyščać nos najlepš nasatkaju. Kali čto inia мае ģrošaŭ na toje, kab kuplać kramnyja, čaj žonka nakroić sa staroje saročki i miecimie takija, što nia treba lepšych. Inšyja radziać, kab ačyščać nos uclahwajućy wadu. Sposab nia zusim dobry, z wadoju zaŭsiody moħuć lučyć baktery i zasieŭ-šy ģlyboka moħuć potym bolš ci mienš paškodzieć.

Inšyja ludzi majuć niejki ad pryrody nachiľ da taho, što im lohka ŭ nosie ŭsieńka zasychaje. Dyk kali strupy tyja nie adychodzieć lohka, treba lepš nie pamahać rukoju a paklaść na nać kuso-čak wazaliny, lanaliny ci niejkaŭe inšaje klustaści. Ranicaju ŭsieńka razmiakčeje i lohka ačyścicca. Pobać pierarostu mihdalicaŭ idzie ŭ nosie pierarost sklizistych pawaloħaŭ. Prajaŭlajacca heny pierarost adnolkawa z prysutnaściu trećiaje mihda-licy. Samomu paraďzieć na heta dawoli cieška, lepš tamu žwiarnucca da dochtara.

Toje samaje treba skažać ab dawoli častym žyawiščy, što pieraborka nasawaja skryŭłanaja. Za-minaŭe heta pry dychańni, wyklikaŭe častyja katary. Wylekawać moža dochtar ślacham aparacyi.

Kroŭ ciače z nasa nia tolki ŭ tych, čto ka-łupajacca ŭ jom. Nachiľ da krywatokaŭ swomy peŭnym ludziām. Swomaść henaia macnieje pad staraść, kali žyły krywłachodnyja robiacca bolš lom-kimi. Najčaściej kroŭ sama pierastaje ciačy. Pry bolšych krywłatokach treba sieści, ģoławu zakli-nuć nazad, klaść ģanučki namočanyja ŭ chałodnaj wa-dzie na nos i na patylicu. Adnačasna paklaść pad nozdra, ci aścłarožna ŭwlaści ŭ nasawyja atworny kusočki staroħa palatna. Pasiadzieć niekalki ci nie-kalkinaccać minutaŭ.

Inšy sposab — heta ŭclahwać u nos chałod-nuju wadu z sollu ci wocam (na šklonku wady ložačku woctu ci ščopci soli). Uclahwać treba nie-kalki разоŭ — da 10—15 minut.

